

13.8.2020

SUOSITUS ETÄTYÖN KÄYTÖSTÄ OSANA COVID-19 VIRUKSEN ASTEITTAIN LAAJENEVIA TORJUNTATOIMENPITEITÄ

Etätyön tekemisellä on ollut merkittävä positiivinen vaikutus osana Covid-19 epidemian leviämisen estämistoimia Suomessa. Etätyö vähentää fyysisiä lähikontakteja työpaikoilla ja myös työmatkoihin liittyviä altistumisia julkisissa liikennevälineissä. Myös muilla työjärjestelyillä ja tehokkailla suojaustoimenpiteillä voidaan estää epidemian leviämistä työympäristössä.

Tämän suosituksen perusteena on terveysviranomaisten toimenpideohjeet, rajoitukset ja suositukset COVID-19 viruksen leviämisen estämiseksi. Etätyösuosituksen tartuntariskiä vähentävä vaikutus on sitä suurempi mitä enemmän koronavirusta on työikäisessä väestössä. Koska epidemiatilanne voi olla erilainen maan eri osissa, etätyösuosituksen käyttöönottoa on syytä soveltaa ensisijaisesti alueellisesti (esimerkiksi sairaanhoitopiiri- tai työssäkäyntialuekohtaisesti).

Suositus

Tilanteessa, jossa terveysviranomaiset toteavat Covid-19 epidemian olevan alueellisesti kasvussa, hallitus suosittelee, että kyseisen alueen työpaikoilla siirrytään etätyöhön työtehtävien sen salliessa ja edistetään työjärjestelyitä, joilla vähennetään lähikontakteja ja muita riskitekijöitä työpaikoilla.

Tilanteessa, jossa terveysviranomaiset toteavat epidemian olevan väestötasolla kasvussa torjuntatoimista huolimatta, julkisen sektorin työntekijöiden, joiden työtehtävät sen mahdollistavat, tulisi työskennellä etätyössä mahdollisimman laajasti ja hallitus suosittaa vastaavaa laajaa etätyötä myös yksityisille työnantajille.

Aiemmat toimenpiteet ja epidemiologiset perusteet

Osana kansallisia COVID-19 epidemian leviämisen estämisen toimenpiteitä hallitus linjasi 16.3.2020, että julkisen sektorin työntekijät, joiden työtehtävät sen mahdollistavat, työskentelevät etätyössä ja suositti samalla vastaavaa toimenpidettä yksityisille työnantajille. 6.5.2020 periaatepäätöksessä linjattiin, että etätyösuositus jatkuu toistaiseksi. 23.6 hallitus päätti, että rauhoittuneen epidemiatilanteen johdosta hallituksen antama suositus laajalle etätyön tekemiselle päättyy 1.8.2020 ja että hallitus arvioi asiaa uudestaan, mikäli epidemiatilanne sitä edellyttää.

Covid-19-taudin itämisaika on noin 1-14 päivää (keskimäärin 4-5 päivää), joten taudin leviämisen estämiseksi asetetut tai puretut rajoitukset vaikuttavat taudin ilmaantuvuuteen noin 2-3 viikon kuluessa. Suomessa on todettu 7642 koronaviruksen aiheuttamaa tartuntaa (12.8) ja uusien tapauksien ilmaantuvuus suhteutettuna väestöön on noussut viikossa tasolta 1,5/100 000 tasolle 2,5/100 000. Kahden viikon seurantajaksojen vastaavat luvut ovat 1.8 ja 4.0/100 000, joten tapausmäärät ovat olleet kasvussa jo usean viikon ajan. Valtioneuvosto on todennut Suomen ottavan käyttöön epidemian hallinnan "testaa – jäljitä – hoida – eristä" -hybridistrategian, jossa rajoitustoimenpiteitä ja suosituksia voidaan ottaa uudelleen käyttöön epidemian hillitsemiseksi samalla huolehtien tautitapausten tehokkaasta testauksesta, tartunnanjäljityksestä sekä sairastuneiden eristämisestä ja altistuneiden karanteenista.

Epidemiatilannetta tarkastellaan monipuolisten mittareiden avulla kokonaisuutena. Koronavirus leviää usein ryppäinä, joten alueellisia tunnuslukuja tulee arvioida suhteessa muutosten suuntaan ja nopeuteen sekä alueen väestöpohjaan. Epidemian kasvua ja leviämistapaa kuvaavia, myös alueellisesti käyttökelpoisia mittareita ovat 7 ja 14 vrk tapausilmaantuvuus ja positiivisten näytteiden osuus kaikista testatuista. Niitä voidaan kokonaistarkastelussa vielä täydentää tartuntojen kasvunopeutta, jäljitettävyyttä ja kotoperäisyyttä kuvaavilla arvioilla sekä sairaala- ja tehohoidon tarvetta koskevilla tiedoilla. Etätyösuositusta annettaessa on huomioitava koko työssäkäyntialueen epidemiologinen tilanne. Uusien torjuntatoimien vaikutusten esille tulon tarvitaan vähintään kahden viikon seuranta-aika.

Euroopan komission suositusten mukaan rajoitustoimenpiteistä tulisi luopua vaiheittain siten, että vaiheiden väliin jätetään riittävästi aikaa. Talouden toiminnan käynnistämisessä komissio on suosittanut vaiheittain etenemistä siten, että koko väestö ei palaisi samaan aikaan työpaikoille, vaan aluksi keskityttäisiin väestöryhmiin, jotka eivät ole kovin suuressa vaarassa ja aloihin, jotka ovat talouden kannalta välttämättömiä. Etätyöhön tulisi kuitenkin edelleen kannustaa.

Etätyön hyödyt epidemiatilanteessa

Työterveyslaitoksen kokoaman raportin mukaan laajalla etätyön tekemisellä keväällä 2020 on ollut merkittävä positiivinen vaikutus Covid-19 epidemian leviämisen estämisessä. Etätyö vähentää fyysisiä lähikontakteja työpaikoilla ja se vähentää todennäköisesti myös työmatkoihin liittyviä tartuntoja esimerkiksi julkisissa liikennevälineissä.

Etätyöllä ja muilla suosituksilla sekä rajoituksilla on ollut myös merkittävä työntekijöiden sairauspoissaoloja vähentävä vaikutus. Esimerkiksi valtiolla sairauspoissaolot ovat pienentyneet lähes 50 % vastaavaan aikaan 2019 verrattuna ja vastaavan trendin voidaan olettaa toteutuneen myös muilla työmarkkinasektoreilla.

Muihin Euroopan maihin verrattuna Suomessa on tehty muita enemmän etätöitä jo ennen Covid-19 epidemiaa. Ylen Taloustutkimuksella teettämän kyselyn mukaan koronavirustilanteen vuoksi etätöihin siirtyi maaliskuussa yli miljoona suomalaista ja heistä 76 prosenttia oli siirtynyt kokonaan tai lähes kokonaan etätöihin ja 8 prosenttia teki etätöitä aikaisempaa enemmän. Eurofoundin laajan eurooppalaisen kyselyn mukaan suomalaisista työntekijöistä koronavirustilanteen seurauksena etätöihin siirtyi yli puolet (59 %). Näillä suosituksilla on ollut kansallisesti ja alueellisesti suuri merkitys, vaikka eri selvitysten mukaan yli kolmannes töistä on sellaisia, että niissä ei pystytä lainkaan tekemään työtä etänä tai että siihen on suuria rajoitteita.

Näkökohtia alueellisiin rajoituksiin ja suosituksiin

Toimenpiteissä tulee huomioida alueellinen koronatilanne ja julkisen liikenteen käytön tarve. Tällä tarkoitetaan sekä työpaikan että asuinpaikan alueellista tautitilannetta ja työtekoon liittyviä olosuhteita, ettei tarpeettomasti lisätä leviämiskätkä tai altistuta itse. Viranomaisten ajantasaisella ja jatkuvalla viestinnällä covid-19 epidemiaan liittyvistä suosituksista/rajoituksista on keskeinen merkitys, koska valtaosalla työpaikoista ei ole riittävää kompetenssia arvioida pandemiatilannetta omalla alueellaan ja sitä kautta etätyön tai muiden toimenpiteiden tarpeellisuutta. Alueellisen tilanteen kehittämisen huomioiminen vahvistaa luottamusta toimenpiteiden oikeaan kohdentumiseen sekä siihen, että tarpeettomia rajoituksia ei uloteta sinne, jossa niillä ei ole vaikutusta tai tarvetta. Näin ollen myös etätyösuositus yhdessä epidemiatilanteen edellyttämien muiden toimenpiteiden kanssa voi olla alueellisesti rajoitettu.

Etätyösuosituksen oikeudelliset perusteet ja työturvallisuus

Valtioneuvoston tekemät linjaukset ja suositukset etätyöstä eivät ole oikeudellisesti sitovia, mutta niitä on noudatettu laajasti työnantajien ja työntekijöiden välillä.

Työnantajat ovat toteuttaneet linjaukset soveltaen työsopimuslain, valtion virkamieslain ja kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain työnjohtoa koskevia lainkohtia sekä työsopimusten määräyksiä. Etätyöhön ei työnantaja voi yksipuolisesti määrätä eikä työntekijä tai virkamies omaehtoisesti jäädä pelkästään yleisen suosituksen perusteella, vaan siitä on aina erikseen sovittava työnantajan ja asianomaisen henkilön välillä. Jos etätyön tekemisestä on jo aiemmin sovittu työpaikalla yleisin ehdoin ja se on ollut käytäntönä, työnantaja voi tämän nojalla siirtää henkilöstöä etätyöhön muun muassa tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Työnantajilla on velvoite huolehtia työturvallisuuslain mukaisesti henkilöstön turvallisuudesta ja terveydestä työssä ja ottaa huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat. Tartuntataudin leviämisen estäminen on yksi tällainen peruste.

Työnantaja vastaa turvallisen työntöön ja työpaikoille paluun ohjeistuksesta ja järjestelyistä, joten etätyösuosituksen päätyttyä 1.8.2020 työpaikoilla on tehty riskiarviointia ja laaditaan omia toimenpiteitä uuteen tilanteeseen. Työnantajan vastuulla on selvittää työssä esiintyvät haitta- ja vaarateki- jät sekä työpaikalla että etätöissä. Niiden merkitys työntekijöiden terveydelle ja turvallisuudelle arvioidaan sekä ryhdytään toimenpiteisiin vaarojen torjumiseksi. Korostuneiden hygienia- ja etäisyys- vaatimusten sekä lähi- ja etätyön vuorottelun ohella on huomioitava esimerkiksi työaikaan ja ergonomiaan liittyvät kuormitustekijät sekä fyysisen ja psyykkisen palautumisen kannalta työn tauottaminen. Eri työntöön tavoissa on myös huomioitava, että työnantajan tapaturmavakuutus kattaa etätöissä vain ne tapaturmat, jotka liittyvät suoraan työn tekemiseen.

Toimeenpano

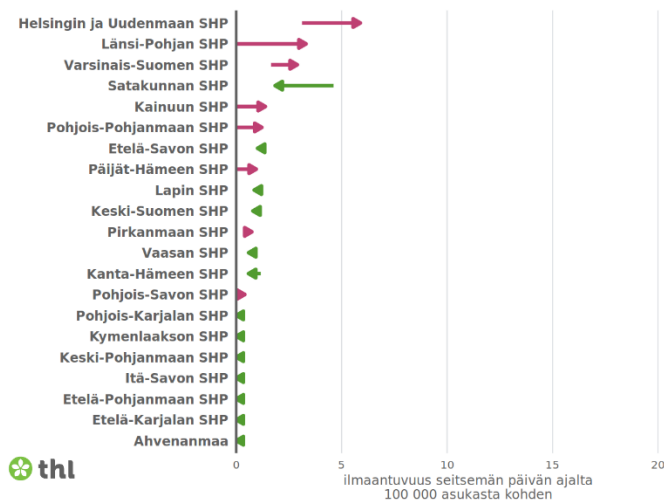
Tartuntatautilain mukaiset toimenpiteet ja epidemian leviämisen estäminen toteutetaan alueellinen ja valtakunnallinen tilanne huomioiden. Valtioneuvosto sekä eri toimivaltaiset viranomaiset tekevät sekä päätöksiä että asettavat rajoituksia ja antavat suosituksia ja valvovat toimintaa Covid-19 leviämisen estämiseksi. Työnantajat vastaavat työntöössä ja työpaikoilla tarvittavista toimenpiteistä ja päätöksistä yhteistyössä henkilöstön kanssa monin eri tavoin ja siten, että viranomaispäätökset ja suositukset otetaan huomioon toimenpiteiden lähtökohtana. Jos organisaatiolla on toimintaa useilla alueilla, työnantajan tulee tehdä etätyötä ja muita työjärjestelyjä koskevat päätökset ottaen huomioon alueellinen epidemiatilanne. Näin ollen etätyötä voidaan tehdä samassa organisaatiosakin laajemmin niillä alueilla, joilla epidemiatilanne sitä edellyttää. Työnantaja vastaa työpaikoilla työturvallisuuslain mukaisesta ohjeistuksesta ja järjestelyistä sekä työntöössä että toimitiloissa ja työntekijän kanssa sopien etätyössä.

Epidemiologinen tilanne 12.8.2020

[Linkki uusimpaan THL:n epidemiologiseen tilannekatsaukseen \(julkaistaan 13.8.2020 klo 10\).](#)

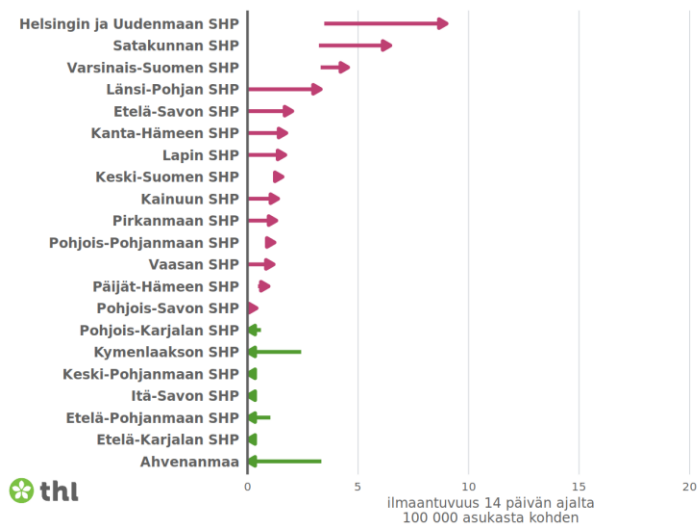
Todettujen COVID-19 tapausten ilmaantuvuuden muutos kahden viikon seurantajaksolla

ajanjakso 03.08.-09.08, verrattuna jaksoon 27.07.-02.08.

Todettujen COVID-19 tapausten ilmaantuvuuden muutos neljän viikon seurantajaksolla

ajanjakso 27.07.-09.08, verrattuna jaksoon 13.07.-26.07.

Valtakunnallisesti positiivisten näytteiden osuus testatuista näytteistä viikolla 32 oli 0,3 %. Positiivisten näytteiden osuus testatuista oli alueellisesti suurempi kolmen sairaanhoitopiirin alueella: Helsingin ja Uudenmaan (0,62 %), Varsinais-Suomen (0,32 %) ja Länsi-Pohjan (0,33 %) sairaanhoitopiireissä. Osassa uusista kotoperäisistä tartunnoista tartunnan lähde ei ole enää jäljitettävissä.

Epidemiologisen tilanteen valossa etätyösuosituksen antaminen Helsingin ja Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien alueille on perusteltua. Jatkossa alueelliset terveystoimikunnat tekevät mainittujen indikaattoreiden perusteella oman alueensa osalta tarvittavat etätyösuositukset.